

בס"ד

ערב שבת קודש

עלון דו שבועי

ענג שבת

פרשת כי כי תשא - ויקהל

י"ז באדר א' ה'תשע"ט (22.02.2019)

יוצא לאור ע"י העמותה להשרשת ערכים יהודיים לאומיים

לעילוי נשמת ר' אלתר יחיאל שני בן אברהם יצחק ואטל פולק שני בת הרוץ נפתלי ז"ל, ת.נ.צ.ב.ה. (שנה שלושם ושלוש)

עלון מס' 11 (1233)

מועדי השבת כי תשא

ער"ש מוצ"ש	י-ם	ת"א	ח"פ	ב"ש	א"ת
18.09	16.55	18.11	17.10	18.09	17.01
18.11	17.10	18.09	17.01	18.12	17.13
18.09	17.01	18.12	17.13	18.10	17.06

זמני היום והלימודים היומיים:

מסבת כי תשא - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.39 - 4.45
זמן הנחת תפילין	5.19 - 5.26
הנץ החמה (מישור)	6.09 - 6.16
הנץ החמה (הנראה)	6.14 - 6.21
ס"ז ק"ש מג"א	8.16 - 8.19
ס"ז ק"ש הגר"א	8.59 - 9.03
חצות היום	11.53 - 11.54
מנחה גדולה	12.24 - 12.25
שקיעת החמה	17.38 - 17.33
צאת הכוכבים ב'	18.28 - 18.23

דף יומי: חולין פח - צד

מועדי השבת ויקהל

ער"ש מוצ"ש	י-ם	ת"א	ח"פ	ב"ש	א"ת
18.14	17.01	18.16	17.16	18.15	17.06
18.14	17.01	18.16	17.16	18.17	17.19
18.14	17.01	18.15	17.12	18.15	17.12

זמני היום והלימודים היומיים:

מסבת ויקהל - יום ו'	אופק ת"א
עלות השחר	4.30 - 4.37
זמן הנחת תפילין	5.11 - 5.18
הנץ החמה (מישור)	6.01 - 6.08
הנץ החמה (הנראה)	6.05 - 6.13
ס"ז ק"ש מג"א	8.11 - 8.15
ס"ז ק"ש הגר"א	8.55 - 8.59
חצות היום	11.51 - 11.53
מנחה גדולה	12.22 - 12.24
שקיעת החמה	17.43 - 17.39
צאת הכוכבים ב'	18.33 - 18.29

את העלון ניתן למצוא בפיסבוק תחת השם: "ענג שבת"

את העלון ניתן למצוא באתר www.yeshiva.org.il

וגם באתר מורשת בקטגוריית עלוני שבת www.moreshet.co.il

י"ד העמותה והעורך עו"ד שמואל כהן כתובת: רח' בלוך 3, ת"א טל: 03-5234063, פקס: 03-5234054 דוא"ל: smuladv@netvision.net.il

כוח התשובה והאחדות

א. חטא העגל

נושא מרכזי בפרשת כי תשא הוא כישלון עם ישראל בחטא העגל, חטא חמור מאוד בכך שהוא שידר בגידה של העם במי שהוציא אותו ממצרים, תוך כדי עשיית ניסים ונפלאות מרשימים.

הפרשה מסתיימת גם בקיץ שנוצר בין משה לבין העם - בין המנהיג לצאן מרעיתו, כתוצאה מהנפילה הרוחנית עקב חטא העגל.

ב. חזרה למסלול כאילו דבר לא קרה

והנה להפתעתנו, מיד עם תום פרשת כי תשא, פרשת ויקהל פותחת עם פסוק המשדר כביכול חזרה ל"עסקים כרגיל". חוזרים למסלול, כאילו לא קרה דבר: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל ויאמר אליהם אלה הדברים אשר צוה ה' לעשות אתם.

ששית ימים תעשה מלאכה ובימים השביעי יהיה לכם קדש ... קחו מאתכם תרומה לה' כל נדיב לבו וביאה את תרומת ה' וכל חכם לב בכך יבאו ועשו את כל אשר צוה ה'. את המשכן ... את הארון ... את השלחן ... ואת מנרת המאור ... ואת מזבח הקטרת ... ואת מזבח העלה וכו' וכו' (ויקהל, שמות לה, א-ט).

משה מדגיש שוב את הציווי על שמירת השבת, מצווה לארגן התרומה לצורכי המשכן, מצווה לעסוק במלאכת המשכן וכו'. ואנחנו תמהים על החזרה המידית והמושלמת הזו למסלול תקין.

ג. כוח התשובה והאחדות

התשובה לתמיהתנו נמצאת בדברי הרמב"ן בפתח פרשתנו: "ויקהל משה ... כי כיון שנתרצה להם הקדוש ברוך הוא ונתן לו הלוחות שניות, וכרת עמו ברית חדשה שילך השם בקרבם, הנה חזרו לקדמותם ולאהבת כלולותם, ובידוע שתהיה שכונתו בתוכם כענין שצוהו תחלה".

כאן מתגלה כוחה של התשובה. התשובה מחזירה את העם למסלול, והכתם של חטא העגל נדחק הצידה.

וכשמדובר בתשובה של עם שלם, הכלי שנושא את התשובה הוא האחדות בתוך העם.

אכן, לפני חטא העגל, התורה מצווה על איחוד הציבור וליכודו, באמצעות לקיחת מחצית השקל השווה לכל נפש מכל אחד מבני ישראל, והמשווה בין עשיר לעני: (כי תשא, שמות ל, יא-טו)

"ויקח משה את ראש בני ישראל לפקדיהם, ונתנו איש כפר נפשו לה' בפקד אתם ... זה יתנו כל העבר על הפקדים, מחצית השקל ... מבין עשרים שנה ומעלה ... העשיר לא ירבה והדל לא ימעט ממחצית השקל לתת את תרומת ה' לכפר על נפשתיכם".

ושוב אחרי חטא העגל והתשובה שעשו ישראל, חזרת התורה לאחד וללכד את העם: "ויקהל משה את כל עדת בני ישראל" (ויקהל, שמות לה, א).

התשובה כתיקון רוחני, ולצידה האחדות והערבות ההדדית בתוך עם ישראל כתיקון לאומי, הם סוד כוחו של עם ישראל.

הערבות ההדדית שהיא היסוד באחדות, מתחילה בתא המשפחתי, ומשם למעגל הקהילתי, ומשם למעגל הרחב יותר עד כלל ישראל. "ישראל ערבין זה לזה".

תיקון הדרך כפי שהתווה לנו ה' בתורה והערבות ההדדית, הינם השורש והיסוד לקימה מחדש של העם אחרי כל נפילה.

הרב **אהרן טולידאנו** מרבני דרך אמונה, ראש מיוזם "הרמב"ם הבהיר" ורב קהילה באפרת

העלון מוקדש לזכר ולע"נ ר' ישראל איסור מר ז"ל, נפטר ב- כ' באדר תשמ"ו. יהיה זכרו ברוך!

נגריית שינדלר - בוטיק רהיטים בהתאמה אישית -

בשיטת ייצור מבית הלקוח ללא התחייבות

נגריית שינדלר מתמחה בבניית רהיטים ועבודות עץ בהתאמה אישית, תאום תכנון וביצוע מול אדריכלים/יות מעצבי/ות פנים ולקוחות פרטיים.

050-2561836

אמינות ומקצועיות

צילום ארועים:

כנסים, ברית, אירוסין, הכנסת ספר תורה, מסי-בת, ימי הולדת, צילומים לפני חלאקה

צילום מסיבות פורים + קבלת כל התמונות המקוריות על דיסק און קי. מוגבל ל-4 שעות צילום.

800 ש"ח

הוגאל שפיצברג טל: 054-6695400 haguelphotography@gmail.com

שב תריס

פטנט בלעדי!

דואגים לביטחון ולבטיחות שלכם

מערכת להפעלת תריסים חשמליים באופן ידני בעת הצורך. ללא שעות שבת. באישור רבנים ראשיים ופוסקים חשובים.

על פי תנאי ההיתר המפורטים באתר. * **052-3211839**

www.halevisys.co.il

נאו"ת דש"א נופש, אירוח ותרבות, ארגון שבתון עיון ושבת חתן

בבית האחרונה המפואר בית וגן ירושלים (אגף א' למקדימים)

במלון "טערי ירושלים" נאספת המרשמה לפסח ה'תשע"ט

שני לילות: שישי - ראשון י"ד - ט"ז בניסן תשע"ט (19.4-21.19)

(כולל ארוחת צהריים בהגעה)

חדרים אחרונים מחירים מיוחדים

אפשרות ל-8 לילות או חלקם

לא שרויה וללא קטניות | סדר מרכזי | שני מניינים | כשרות גלאט מהדרין | תנייה מקורה

לפרטים והרשמה: שמעון נייד: 052-3611441 | פקס: 08-9268663

דיני השבוע ומנהגיו

שבת פרשת כי תשא
הפטרה: "ויחי ימים רבים" (מלכים א' יח, א). הספרדים מתחילים מפסוק כ': "וישלח אחאב".

שבת שקלים פרשת ויקהל
מוציאים 2 ספרי תורה. בספר הראשון 7 קרואים בפרשת ויקהל. בספר השני מפטיר לפרשת שקלים, בפרשת כי תשא, מתחילת הפרשה עד "על נפשותיכם" (שמות ל' א' - ט"ו).

הפטרה: הספרדים: "ויכרת יהודיע" (מלכים ב' יא, יז). האשכנזים מתחילים (מפרק ב, א): "בן שבע שנים יהואש".

מברכים החודש: אדר שני
ראש חודש אדר שני בימי החמישי וביום השישי הבא עלינו ועל כל ישראל לטובה. (אין אומרים "ולמחרת")

המולד: יום רביעי שעה 12, 41 דקות ו-16 חלקים.
אין אומרים אב הרחמים ואין מזכירים נשמות.

יום רביעי ערב ראש חודש אומרים במנהג תפילת יום כפור קטן ואין אומרים תחנון.

יום חמישי וישי ראש חודש

ראש חודש / המאחר לבית הכנסת בהלל
המאחר לבית הכנסת והציבור עומדים בהלל, יאמר אותו תחילה ואח"כ יתפלל (משנה ברורה תכב, טז). כל זה בתנאי שאמר קודם ברכות התורה, ובתנאי שנתור זמן לקריאת שמע ותפילת שמונה עשרה. העומד בפסוקי דזמרה והגיעו ציבור הלל - פסיק, ויאמר עם הציבור, אבל בלא ברכה (שם במשנה ברורה). המאחר ואמר הלל עם הציבור, ואחר כך נודמן לו מנין שבו התפלל, רשאי לומר שוב הלל בלא ברכה.

פרשת שקלים - השבת הראשונה לארבע פרשיות

משנה מגילה פרק ג' משנה ד: "ראש חודש אדר שחל להיות בשבת - קורין בפרשת שקלים, חל להיות בתוך השבת (אמצע השבוע) - מקדימים לשבע, ומפסיקין לשבת אחרת. בשניה זכור, בשלישית פרה אדומה, ברביעית החדש הזה לכם, בחמישית חורוין לכסדרך". משנה הראשונה של מסכת שקלים: "באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים".

גמרא מגילה (דף טז): "תנן התם: באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים (מסכת שקלים). בשלמא על הכלאים - דזמן זריעה היא, אלא על השקלים מנלן? אמר רבי טבי אמר רבי יאשיה: דאמר קרא: "זאת עלת חדש בחדש" (במדבר כ"ח) אמרה תורה: חדש והבא קורבן מתרומה חדשה. וכיון דבניסן בעי אקורבי מתרומה חדשה, קדמינן וקרינן באחד באדר, כי היכי דליתו (שיביאו) שקלים למקדש".
בפרשה מופיעות שלש פעמים המילים: "תרומת-ה'" ומכאן המנהג לתרום 3 חצאי שקלים.

מחצית השקל

כתב החינוך במצוה קה: שיתן כל אחד מישראל מבין עשרים שנה ומעלה בין עני בין עשיר מחצית השקל משקל שהוא משקל עשרים גרה בכל שנה ליד הכהנים שנאמר (שמות ל' ז') זה יתנו כל העובר על הקפודים והיו מניחים הכל בלשכה אחת שבמקדש ומשם היו מוציאים לקנות תמידין ומוספין... משרשי המצוה, שרצה הקב"ה לטוב כל ישראל ולזכותם שיהיה יד כולם שוה בדבר הקרבנות הקרבים לפניו כל השנה ובהתמדה, ושיהיו העיר, אחד עני ואחד עשיר שוים במצוה אחת לפניו". ברמב"ן על התורה העיר שלא בעל הלכות ולא מוני המצוות לא מנו את מצוה זו של העשיר לא ירבה והדל לא ימעיט.

הרמב"ם בהלכות שקלים (פרק א' הלכה א'): מצוות עשה מן התורה ליתן כל איש מישראל מחצית השקל בכל שנה ושנה וכו'. אינו נותנו בפעמים רבות היום משנן למעט מותר ונתנו כולו בפעם אחת... שלא כמו במצוות פדיון הבן, ודאי יצא אם מחלק את כסף הפדיון למספר כהנים, כמבואר ברמב"ם בהלכות בכורים (פ"א ה'). ובהלכה ו' כתב: בזמן שהיה מטבע של אותו זמן דרכונות היה כל אחד ואחד נותן במחצית השקל שלו סלע. ובזמן שהיה המטבע סלעים היה נותן כל אחד ואחד במחצית השקל שלו חצי סלע שהוא שני דינרין... ומעולם לא שקלו ישראל במחצית השקל פחות מחצי שקל של תורה.

כך גם משמע במשנה בכורות ח', ז': וכולן נפדין בכסף ובשוה כסף חוץ מן השקלים. משמע שיש דין מיוחד בשקלים שיש לתת בדוקא מטבע בדומה לדין "כסף צורה" שיש בדמי מעשר שני. וכן משמע ברש"י מסכת בכורות (דף מט ע"ב על המשנה ה"א): חוץ משקלים: שקלים הבאים בלשכה באדר אין מביאין שם אלא מטבע של חצי שקלים.
וכן דעת הרמ"א היא שצריך לתת רק מחצית המטבע של אותו מקום וזמן. וכתב (בשו"ע סימן תרצ"ד): "א שיש ליתן קודם פורים מחצית מן

המטבע הקבוע באותו מקום ובאותו זמן זכר למחצית השקל שהיו נותנים באדר. ומאחר שג' פעמים כתוב תרומה בפרשה יש ליתן ג'. ההקפדה היא על "מחצית" מטבע הקבוע. אבל בשו"ת יחזה דעת (ה"א סימן ט"ו) כתב שלכתחילה ראוי לתת שיעור מחצית השקל של תורה שהוא 9.6 גרם כסף טהור.

אקטואלי

מפרשת השבוע
הרב הל מרצבך
רב קהילה ביד בנימין וראש כולל לרבנים של איגוד רבני הקהילות.

חאזא יהודתי היה לי קשה הסיפור של חטא העגל. כיצד ייתכן שמתוך זריקת זהב לאש ופתאום יוצאת צורה של עגל? מדוע דווקא צורה של עגל ולא צורה אחרת?

רש"י מביא שני הסברים על פי המדרש: א. "כיון שהשליכו לכוה, באו **מכשפי ערב** רב שעלו מהם ממזרים ועשאוהו בכשפים". ב. "ויש אומרים: **מינה** היה שם שיצא מתוך דמוסי בנין שנתמעך בו במצרים, והיה בידו שם, וטס שכתב בו משה עלה שור, עלה שור, להעלות ארוננו של יוסף מתוך נילוס, והשליכו לתוך הכור ויצא העגל". ועדיין יצירת העגל לא מובנת לפי פשטי המקרא, אלמלא שנוצרך לומר שנוצר כאן משהו נסי, על טבעי. כשמתבוננים בפסוקים, רואים שכשאהרון מספר את תיאור המקרה, הוא מציין (לב, כד): "וַאֲשֶׁלְכֹהּ בְּאֵשׁ וַיֵּצֵא הָעֵגֶל הַזֶּה". נראה מדבריו, שהוא לא עשה משהו חריג, אלא הנניס את הזהב לאש ופתאום נוצר "עגל" באופן טבעי.

ברצוני לנסות להציע לענ"ך, הצעה אחרת למשמעות המילה "עגל". אין הכוונה צורה של עגל (הבן של הפרה), אלא שנוצרה צורה **מעגלית**. אהרון מתאר שהוא הכניס את כל הזהב לתוך כלי עגול, ונוצר גוש עגול, והעם החל לעבוד אותו.

רעיון זה עשוי להתיישב עם המשך התיאור שהעם יוצא בריקודים סביבו, גם הם בצורה מעגלית. כפי שמתואר שמושה כשרואה את העם בשמחתו (שמות פרק לב, טז): "וַיֵּרָא אֶת הָעֵגֶל וְהַמַּחֲלֵה". ומבאר **הרש"י הירש** (שמות טו, כ): "מחולל - הריקוד במעגל". בעבר, האמינו שהצורה המעגלית, היא הצורה **המושלמת** של הטבע. יש בצורה זו ביטוי לעבודה זרה שהשלמות היא המעגלית ("מעגל" ויקיפדיה): "בעבר שימש המעגל כסיס לתרבויות רבות... המושג "מעגל" משמש להצגת תהליכים מחזוריים (כגון מעגל החיים, המחזור האינסופי בבודהיזם, גלגל המזלות או מעגל קורבס) או מצבים חסרי מוצא".

כל התפיסה המעגלית היא האנטיטזה לתפיסת האלוקות המתערבת ומשפיעה בטבע. המעגל מביטא דטרמיניזם מוחלט ובטוח. משה רבנו טוען שה' משיג ויש אפשרות לשנות את מעגל החיים. השגות ה' המבטאות את ההתערבות בתוך המעגל הקבוע והשבולתי. כשהצעת את הדברים בפני אחי (אביעד מרצבך ה"ו), הוא אמר לי שניתן להוסיף, שבניגוד לצורה המעגלית של העגל, לוחות הברית שמוסר אותם משה היום בצורה מרובעת, המבטאים את ההפך מהעגול. וכן, המטה של משה הוא כמו קו, שבנסך בתוך המעגל, ומעיד שהמעגליות אינה קבועה. יש בכך ביטוי שיש התערבות בתוך מעגל החיים.

אמנם הסבר זה לא מתיישב בשלמות עם דברי חז"ל השונים. כמו הקשר בין חטא העגל ובין מצוות פרה אדומה (תנחומא חתם): "אמר המלך: תבא אמו ותקנה את הצואה, כך אמר הקב"ה תבא פרה ותכפר על מעשה העגל". אך ניתן לומר, שאף שחז"ל לא כך הסבירו, הדברים מתיישבים עם פשטי המקראים. הקושיה הגדולה על הסבר זה, עולה מהפסוק בספר תהילים (קו, יט-כ) בו מתואר כחלק ממשע בני ישראל במדבר, תיאור חטא העגל: "עֲנֵשׂוּ עֵגֶל בַּחֲבֹר וַיִּשְׁתַּחֲוּ לַמִּסְכָּה: וַיְמִירוּ אֶת כְּבוֹדם בַּתְּבֹנִית שׁוֹר אֲכָל עֵשֶׂב". אך אולי ניתן ליישב פסוק זה על פי דברי רש"י על הפסוק שכתוב: "אין לך מתועב ומשוקץ מן השור בשעה שהוא אוכל עשב שהוא מוציא פרש זה וזהו מלוכלך בה". ובאר כך, שאכן העגל עצמו שנעשה הוא היה **צורה עיגול**. וההשוואה לשור אוכל עשב, מתייחסת לאופן התנהגותם של בני ישראל באותו החטא. שהתנהגו באופן מכוער בעת עובדם את העגל, וכפי שכתוב בספר הושע (שמות פרק לו, ו): "וַיֵּשֶׁב הָעָם לְאֹכַל וְלִשְׁתוּ וַיִּקְמוּ לְצַחֵק". שהחטא הפסוק להתנהגות בהמלית ולשפלה, כמו שור בשעה שהוא אוכל. אם הסבר זה נכון, יש לנו הבנה עמוקה יותר לחטא העגל. כנגד הטענה של החוטאים שטענו שעולם דטרמיניסטי, מעגלי, איננו משתנה והחסי תיקון. בא משה רבנו ומוסר את התורה, ומודיע שמחזוריות החיים והחוללת את המציאות. אלוהית שמשפיעה ומחוללת את המציאות.

שו"ת בפרשה

הרב ישראל א' שפירא
רב קהילת 'אהבת אחים', בבלי תל-אביב

את חג המצות תשמך שבועת ימים תאכל מצות אשר צויתך למועד חדש האביב כי חדש האביב יצאת ממצרים לה' (יח).

מצוות אכילת-מצה בשאר ימי הפסח
במכילתא, וכן בבבלי פסחים (דף קכ ע"א): 'כתוב אחד אומר (שמות יב) שבועת ימים מצות תאכל, וכתוב אחד אומר (דברים טז) עשית ימים תאכל מצות, כיצד יתקיימו שני מקראות הללו? מה שבעה רשות אף כל רשות, אי, מה השביעי רשות אף לילה הראשון רשות? תלמוד לומר: (שמות יב) בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות - הכותב קבעו חובה'. מדרשת המכילתא למדנו על אכילת **חובה** של מצה, שהיא רק בליל ט"ו בניסן, וכן על אכילת **רשות** של מצה, שהיא כל שאר ימי הפסח.

בנוסח הזה קבע זאת גם הרמב"ם (הלכ' חמץ ומצה ו, ה): 'בשאר הרגל אכילת מצה רשות; רצה אוכל מצה, רצה אוכל אורז או דוחן או כליות או פירות, אבל בליל חמשה עשר בלבד חובה, וכן הורה השלחן ערוך' (או"ח סי' תעה, ז), להלכה: 'אין חיוב אכילת מצה אלא בלילה הראשון בלבד'.

מפורסמת קושיית בעל 'העיסור' (עשרת הדברות הלכ' מצה ומרוך, דף קלה): 'מאי טעמא אין מברכין במצה **כל שבעה**, כדרך שמברכין על הסוכה? בעל 'העיסור' מחלק בתירוצו בין מצה לסוכה באופן הבא: בתם הסוכות, כאשר האדם מעוניין לאכול, חלה עליו מיד **מצות עשה** של (ויקרא כג) בספסת תשב, אולם בפסח, כאשר האדם מעוניין לאכול בשאר הימים, אין מוטלת עליו מצוות עשה של אכילת מצה, אלא לא-תעשה של (דברים טז) לא תאכל עליו חמץ, ואין מברכין על לאו', מדבריו מפורש כי אין קיום של מצוות עשה באכילת מצה בשאר הימים של פסח, ולפיכך אין מברכים עליה.

אמנם, רבנו זחיה הלוי בספרו 'המאור' (פסחים דף כו ע"ב מדפי הר"ף) משיב על אותה שאלה בדרך אחרת: 'ויש להשיב, לפי שאדם יכול בשאר הימים לעמוד בלא אכילת מצה ויהיה ניוון באורז ודוחן וכל מיני פירות, מה שאין כן בסוכה שאין יכול לעמוד בלא שינה ג' ימים, והוא חייב לישן בסוכה ולטייל בה'.

מדברי בעל 'המאור', דימק האדמו"ר רבי אברהם בורגנשטיין מסוכטשוב בשו"ת 'אבני נזר' (או"ח סי' שיען, ד): 'שאם אוכל מצה בשאר ימים הוא עושה מצווה, כמו שעושה מצווה האוכל בסוכה בכל החג'. על-פי חידושי זה, מבאר האבני נזר' את טעם המנהג' שהביא הרמ"א להלכה (או"ח סי' תסב, ד) שאין לאכול בכל הפסח מצות שנילושו רק במי פירות, וזאת, לא בגלל חשש חימוץ (כפי שביארו כמה מהפוסקים), אלא בשביל שלא לגרע המצווה של שבועת ימים תאכל מצות, מאחר וניתן לקיים מצוות אכילת מצה בשאר ימי הפסח בלחם עוני' דווקא. אכן, המשנה ברורה' (סי' תעה ס"ק מה) מציין דברים דומים בשם הגר"א מוילנא 'דעל כל פנים **מצווה יש לאכול מצה כל שבעה**, אלא שאינו חיוב'. מקור שיטת הגר"א ב'מעשה רב' (אות קפה): 'שבועת ימים תאכל מצות - **כל שבעה מצווה**, ואינו קורא לה רשות אלא לגבי לילה ראשונה שהיא חובה, ומצווה לגבי חובה רשות קרי לה, אף-על-פי כן מצווה מדאורייתא היא [...] והיה [הגר"א] מחבב מאוד אכילת מצה כל שבעה'.

משמעות דברי הגר"א, כי חידושי זה הוא למד מפשוטו של מקרא - 'שבועת ימים תאכל מצות', היינו, שיש **קיום מצווה** באכילת מצה של שבועת ימי הפסח (באופן זה פירש גם האבן-עזרא', שמות כג, טו), ולשון חז"ל 'רשות', היא רק לגבי זה שאין 'חובה' לאכול מצה מלבד ליל-ראשון, אבל מצוות עשה קיים. את דברי הגר"א הביא להלכה 'ערוך השולחן' (או"ח סי' תעה, יח): 'דע דכך מקובלני, דאף על גב דאין חובת מצה רק בלילה הראשון, מכל מקום מצווה לאכול מצה כל ימי הפסח [...] **רצון ה' שיאכלו בני ישראל מצה כל ימי הפסח**'. על דבריו של הגר"א, העיר הרב משה שטרנבוך שליט"א בספרו 'תשובות והנהגות', כי ברכת 'על אכילת מצה' שמברכים בליל הסדר כוללת בתוכה את כל אכילת המצה שבשאר הימים. לדבריו, נוסח הברכה שתקנו חז"ל: 'על אכילת מצה' ולא 'לאכול מצה', מוכיח שהברכה איננה על האכילה של ליל הסדר בלבד אלא על אכילת של שאר ימי החג, ולפיכך 'ראוי הדבר ונאה לכוון בלילה ראשונה על כל מצות שאוכל בימי הפסח'.

היבט פסיכולוגי בפרשה

הרב ברוך אפרת
י"ח איגוד הרבנים הצינזיים דרך 'אמונה', רב קהילה באפרת

תעלומת עמוד הענן
בתורתנו נאמר - 'ובהעלות הענן מעל המשכן יסעו בני ישראל בכל מסעייהם', ובאר רש"י: "בכל מסע שהיו נוסעים היה הענן שוכן במקום אשר יחנו שם".

אין ספק שישראל ללא עמוד ענן במדבר סיני, היו כלים מאליהם. עמוד הענן, המצפן האלוקי, הוא אשר כיוון את מסעות ישראל, הוא אשר הוביל אותנו בקצב הנכון ובדרך הראויה לארץ ישראל. ע"י עמוד זה רבש"ע יישר לנו הרים והעלה בקעות, הכריע לנו את מצרים והדריכנו במדבר החם.

והנה, דוקא בכניסה לא"י הקב"ה גזז את עמוד הענן הגלוי שליווה אותנו במדבר. בא"י עלינו להסתדר ללא נס הענן, למרות ששם הוא נצרך מאד להנחותנו.

צעד זה צריך עיון, שכן ארץ ישראל היא המקום המסוכן יותר מבחינת היצר, לעומת המדבר. בא"י ניתן ללמוד מתרבויות העמים סביבנו ערכים שליליים ח"ו, מה שאין כן במדבר השומם. בא"י ניתן לשכוח את ד' בעבודת החקלאות, מה שאין כן באכילת המן במדבר.

מדוע אם כן, לא נשאר עמוד הענן להנחותנו בארץ כנען כדי להעלותה מן התהום התרבותית בה היתה משוקעת? מדוע לא סייע ד' ביד יהושע בתיקון הארץ ע"י אותו עמוד מיוחד? מדוע נותן לנו רבש"ע גם היום להיות נבוכים בארץ בנושאים ערכיים, ואינו מסייע לנו בגלוי כבימי המדבר ע"י נס? והלא קל וחומר הוא, אם עמוד הענן סייע ביישור המדבר החומרי לפנינו וכיוון את דרכנו בגלות מצרים, האם לא ראוי היה שיישר גם את ליבם של הגויים סביבנו, ואף יחזק את יראת השם שלנו בלבתי נחטא?

התשובה לכך נעוצה בשורש השאלה. מהו האתגר הגדול של א"י? מסביר הרב זצ"ל (בעולת ראה א, מ) את שמה של הארץ, הקרויה 'ארץ כנען', בשל הצורך של כלל ישראל להעלות את אורה הגנוז ממעמקי הטומאה שנתשקעה בו בקליפת כנען התאוות, כנען הנכוע לתאוות החיים 'אוצר הכיעור והזהמה והשפלות האנושית'. ארץ כנען היא מקום של התמודדות עם תאוות החיים הנמוכות ביותר, במלוא עוזן. בבקשתנו עמוד ענן שילחם עבורנו ביצר, אנו מניחים שאת התאוות ניתן ורצוי לבטל, אך עמדה זו היא גלותית ולא גאולית. קליפת כנען איננה תאוה הניתנת לביטול, אלא תאוה שניתן דוקא למשוך בה. המילה 'צחוף' מתפרשת להכרעה אך גם להנהגה - כאדם המנצל על כלי הנהגיה. בגלות ידענו לצחץ את הטבע, אך בארץ אנו מעלים אותו למקורו העליון ומנצחים עליו ולא אותנו. רק כלל ישראל האחוז בקודש יכול להאיר אפילו את מחשכי 'כנען' ולהעלות מארץ זו אור יקרות שטמון במחשכי תאוותיה.

ניצחוננו על קליפת כנען חייב להיות עצמי ולא ניסי, ניהולי ולא הכרעתי. עלינו למצוא את הכלים לנהל את התאוות בישירות אלוקית. לא לבטלן, ולא להכריען כמדבר, לא ליישרם עם עמוד ענן ניסי, כי אם להתמודד עם התאוות ולתת להן מקומן הבריא והמוסדר כהדרת התורה ובגבולותיה.

כלל נקוט בדינו- נס אינו יכול לשנות אדם, נס יכול לשנות רק תפאורה. ובלשון רבותינו - 'הלכ בידי שמים חוץ מיראת שמים'. עמוד הענן יכל ליישר הרים, להכריע את מצרים, אך לא היה מיועד לבטל תאוות באדם. עלינו לזכור את ערכה של ארץ ישראל כמקום של צנחון האדם על תאוות הטבע, צנחון על כלי הנהגיה של החיים.

האמת הגדולה היא שלא רק במדבר ליווה אותנו עמוד הענן, אלא גם בא"י מימי יהושע ועד ימינו אנו. עמוד הענן הגלוי הפך לעמוד הענן הסמוך- תורת ד', ובעיקר תורה שבעל פה. תושב"ע היא עמוד הענן שלנו, היא המדריכה אותנו בכל נבכי חיינו, בעצב ובשמחה, במלחמה ובשלום- 'בַּעֲמוּד עֵנָן יִדְבַר אֱלֹהִים שְׁמֵרוּ עֲדוּתֵי וְחַק יִתֵּן לְמוֹ". זהו שמו האלוקי, זוהי מהותנו, נשיאת שם ד' בעולם החומה, ובראשנו עמוד הענן- התורה הקדושה המקדשת את התאוה ומנהלת אותה במצוות. אמר הקב"ה בראתי יצה"ו, בראתי לו תורה תבלין. תבלין (כגון מלח) אינו מבטל את המאכל אלא מדגיש בו את הטעם הטוב שבו, וזו מטרתנו בא"י. עילוי היצר יתכן רק ע"י עסק התורה"ק בעמל, דוקא בארץ ישראל, ההופכת את עורה מנענן לארץ ד'.
befrati@gmail.com